
Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 8 (1908)

Δελτίον ΧΑΕ 9 (1908-1909), Περίοδος Α'

Η αβδηρική επιγραφή

*Αστέριος, ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΤΗΣ ΦΙΛΑΡΧΑΙΟΥ ΕΤΑΙΡ.
"ΘΡΥΟΣ"*

doi: [10.12681/dchae.1637](https://doi.org/10.12681/dchae.1637)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΤΗΣ ΦΙΛΑΡΧΑΙΟΥ ΕΤΑΙΡ. "ΘΡΥΟΣ" Α. (2013). Η αβδηρική επιγραφή. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 8, 62–64. <https://doi.org/10.12681/dchae.1637>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Η αβδηρική επιγραφή

ΑΣΤΕΡΙΟΣ

Δελτίον ΧΑΕ 9 (1908-1909), Περίοδος Α' • Σελ. 62-64

ΑΘΗΝΑ 1908-1909

Ἡ ΑΒΔΗΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ

Ὁ σεβαστός μοι κ. Γ. Λαμπάκης ἐν τῷ **Ϛ'** Δελτίῳ σελ. 16, καὶ ὑπ' ἀρ. 183, δημοσιεύει ἐπιγραφὴν τινα, ἣν ἀπέγραψεν «ἐξῶθεν τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως [Ἀβδήρων] ἐπὶ φρέατος», ἧς τὴν ἐννοίαν προσπαθήσαμεν νὰ γνωρίσωμεν σήμερον:

1854	(Ἀνάγνωσις)
ΕΤΟΥΤΟ ΤΟ ΠΥΓΑΔΙ	Ἐτούτο τὸ πυγάδι
β ΗΝΙ ΤΟΥ ΦΡΑ	ἦν τοῦ φρέα
γ ΤΙ ΤΟΥ[Υ] ΡΙΓΑ ΤΟΥ ΑΧΗ	τι τοῦ Ρίγα τοῦ ἀχί-
δ ΡΑ ΚΙ Β(Ε)ΟΔΙΑ	ρᾶ καὶ βροδία
ΑΠΡΙΛΙΟΥ 8	

1. Παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ἐν τῇ πρώτῃ δημοσιεύσει ὡς ἀναλελυμένον ΛΙ γραφὴν β', γράμμα τοῦ στίχου 3 εἶν' ἀναμφισβητήτως ἐν, τὸ Ν ἀνεστραμμένον ἐξ ἀμαθίας **Λ**, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ εἰς ἄλλας νεωτέρας ἐπιγραφὰς ἀναγραφίμων παρατηρήσαμεν. Οὔτω πως ἐξηγουμένον τοῦ πράγματος σχηματίζεται τὸ γ'. ἐνικὸν τοῦ ἐνεσιῶτος τοῦ ῥήματος «**ἔνε**», ὅπως καὶ εἰς πολλὰ μέρη προφέρεται τρεπόμενος ὁ φθόγγος **ε**, ὡς ὅμοια παραδείγματα καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐπῆρχον (1).

2. Ἡ σχηματιζομένη λέξις διὰ τοῦ τέλους τοῦ στίχου 3 καὶ

(1) Ἐν τοῖς Ἀζαδημεικοῖς ἀναγνώσμασι τοῦ κ. Γ. Ν. Χατζηδάκι τομ. Β', σελ. 164, ἀναφέρεται τοιαύτη τροπὴ ἢ ἐν τῇ ἀρχαιότητι τοῦ φθόγγου **Ε** εἰς **Ι**, ὅπως ἐν τῇ Βοιωτίᾳ καὶ τῇ Θεσσαλίᾳ ἐπῆρχε σύνθηδες τὸ τοιοῦτον. Ἡμεῖς δ' ἔχομεν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς καθ' ἡμᾶς Φιλαρχαίου ἐταιρείας «Ὁθρου» ἐπιγραφὴν μετόνομα «**Α γ α σ ι κ λ ι α ς**» τετραμμένον ἔχον τὸν φθόγγον **Ε** εἰς **Ι** (Δελτίον «Ὁθρου» τεύχος Ϛ'. σελ. 34—37)—[Σ. Μεταγεν. Ἐν τῇ νέᾳ δ' Ἀγχιώλῳ ἀνεύρομεν ἐπιγραφὴν τῆς ἀρχαίας Πυράσου παρομοίως περιπτώσεως τῆς αὐτῆς ρίζης «**κλε**..» μεταβεβλημένης εἰς «**κλι**...», τοῦ ὀνόματος «**Κ λ ι ο δ α μ ε ι α**»].

τῆς ἀρχῆς τοῦ 4 «φ ρ ά τ ι» προφανῶς εἶναι λατινίζουσα καὶ σημαίνει «ἀ δ ε λ φ ο ὤ». Τοῦτο ἐξηγοῦμεν ἢ ὅτι καὶ σήμερον εὐρίσκονται ἐκεῖ Κουτσόβλαχοι ἐγκάτικοι ἢ περαστικοὶ ὡς ποιμένες κατὰ τὸ θέρος ἢ τὸν χειμῶνα, ἢ ὅτι ἄλλοτε ποτε (ἂν ὄχι σήμερον) ὑπῆρχον ἐνταῦθα τοιοῦτοι Βλάχοι ἐκ τῶν ὁποίων ὑπελείφθη ἡ ἀνωτέρω λέξις. Ἡ β'. δὲ συλλαβὴ τῆς λέξεως ταύτης, ἢ καὶ ἀρχὴ τοῦ στίχου 4, ἐγράφη ὡς II· ἡμεῖς ὁμῶς ἐπεκτείνοντες ὀλίγον δεξιᾶ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα τοῦ πρώτου γράμματος ἐσχηματίσαμεν T, ἀφήσαντες τὸ δεύτερον ὡς I.

3. Περὶ τοῦ μὴ σημειομένου Y τοῦ πρώτου ἄρθρου «τ ο ὤ» τοῦ αὐτοῦ 4 στίχου· ὑπελείφθη ἐξ ἀπροσεξίας ἀβδηρικῆς τοῦ χαρακτοῦ.

4. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ αὐτοῦ I στίχου, ὅπερ ἐγράφη ἀρχικῶς μὲ κλεισμένα τᾶνω δύο σκέλη κέπομένως σχηματίζον οὔτω τὸ A, ἡμεῖς σημειοῦμεν μ' ἀνοικία, ἔστω καὶ κεκλεισμένα, τὰ σκέλη ταῦτα, κτ' ἀναγινώσκομεν A (=η). Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον σχηματίζομεν μετὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπομένου στίχου ὦ ἢν ἀνορθόγραφον μὲν ἀλλ' ὁμῶς πραγματικὴν λέξιν «ἄ χ η ρ ἄ» δηλαδὴ τοῦ ἔχοντος ἄχουρα, πωλοῦντος ἢ ἐναποθηκένουτος.

5. Τὸ γ'· καὶ δ'· γράμμα τοῦ στίχου ὦ, σημειούμενον ἀρχικῶς ὡς TI ἡμεῖς, εἰ καὶ μὲ τινα δισταγμὸν, ἀνέγνωμεν KI, δηλαδὴ τὸν σύνδεσμον «κτῖ», ὅστις οὔτω προφέρεται «κτῖ» πολλαχού νεοελληνικῶς, ἂν μὴ δὲν εἶναι αὐτὸς ὀλόκληρος ὁ σύνδεσμος ἐν τῇ συντεταγμένῃ του μορφῇ «κτῖ» κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον.

6. Τελευταῖον λέγομεν περὶ τῆς τελευταίας λέξεως τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ἐπιθέτου «β ο δ ῖ ἄ», ὅπερ σημαίνει τὸν κάτοχον ἢ πωλητὴν «β ο δ ῖ ὦ ν» ἢ καὶ τὸν βόσκοντα τοιαῦτα, τὸν βουκόλον. Ἐσχηματίσθη δὲ εἰς «ῖ ἄ ς» τὸ ἐπίθετον τοῦτο ὅπως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ σχηματισθῇ καὶ εἰς «ἄ ς» μόνον «β ο δ ἄ ς καὶ β ο δ ῖ ἄ ς»—κατὰ τὸ «ρ ο δ ἄ ς καὶ ρ ο δ ῖ ἄ ς» κλπ.—Ἐπειδὴ δὲ ἡ λέξις σημειοῦται ἔχουσα μετὰ τὸ B καὶ E, λέγομεν ἢ ὅτι ὁ χαρακτὴς, ὡς μᾶς συνήθισεν ἤδη μὲ τὸν ἀβδηρικισμόν του εἶχε λησμονήσει ὅτι ἐγραφε τὸ πρῶτον γράμμα B, κ' ἐπεχείρησε νὰ

διαπράξι καὶ δεύτερον τοιοῦτον, ὅτε ἀντελήφθη πλέον τὸ σφάλμα, ἀντὶ δὲ νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὸ προὔτιμησε διὰ νὰ μὴ κοπιᾷση περισσότερο νὰ τὸ ἀφήσῃ ἡμιτελὲς ὁμοιάζον ὡς Ε, ὅπερ προτιμῶμεν νὰ πιστεύσωμεν. Ἡ ὅτι ὑπάρχει ἢ ὑπῆρχεν ἐκεῖ, εἰς τὴν μακεδονικὴν ταύτην γωνίαν ἢ διαλεκτικὴ συνήθεια τῆς συνιζήσεως ζ' ἐν τῇ συλλαβῇ ταύτῃ τῶν ἀληθῶς ὑπαρχόντων δύο φωνηέντων «ε ο» ἀντὶ ἐνὸς «ο» μακροῦ φθόγγου, ὅπως καὶ εἰς τὴν δευτέραν συλλαβὴν τὸ «α α» ἀντὶ τοῦ μακροῦ «α», ὡς εἶδομεν, συνήθεια τὴν ὁποίαν πρωτοφανῶς βλέπομεν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, μὴ ἀπαντήσαντες ταύτην οὐδαμοῦ ἄλλαχού. Ἡ ὅτι δὲν συμβαίνει μὲν τοῦτο, ἀλλὰ τὰ δύο ταῦτα φωνήεντα ἀντιθέτως ὄντα ἐν τῇ ἐπιχωριαζόσῃ διαλέκτῳ ἐτέθησαν ἀπιστόφως ἐπὶ τοῦ σφαλεροῦ χαρακτοῦ «ε ο» ἀντὶ «ο ε» ἢ προτιμώτερον «ο ἴ», καθ' ἣν συνήθειαν παρατηροῦμεν ζ' ἐν Θεσσαλίᾳ ἐν τῇ λέξει ταύτῃ «β ο ε δ ἄ ς» ἢ κάλλιον «β ο ἰ δ ἄ ς», ἐνῶ ἐν Εὐβοίᾳ τὸ δεύτερον τοῦτο, μετὰ τὸ ο φωνῆεν τρέπεται εἰς υ ἢ μᾶλλον διατηρεῖται ἐνταῦθα αὐτὸ τοῦτο τὸ χαρακτηριστικὸν φωνῆεν τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος «β ο ὕ ς» τὸ φυλασσόμενον εἰς τὰς πτώσεις «ὀ β ο ὕ ς, τ ὀ ν β ο ὕ ν, ὦ β ο ὕ, τοῖ ς β ο υ σ ἰ, τοὺ ς β ο ὕ δ ι», ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν σχηματίζεται τὸ μὲν ζῶον «β ο ὕ δ ι», ὁ δὲ ἄνθρωπος «β ο υ δ ἄ ς»: ἄλλαχού δὲ πάλιν τὸ ζῶον λέγεται «β ὀ δ ι» καὶ ὁ ἄνθρωπος «β ο ἰ δ ἄ ς», ὡς εἴπομεν.

Ταῦτα περὶ τῆς Ἀβδηρικῆς ὄντως ἐπιγραφῆς ταύτης.

Θεσσαλονίκη, 1907, Σεπτέμβριος.

ΑΣΤΕΡΙΟΣ

Γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλμωφῇ Φιλαρχαίου Ἔτιο. «Ὁθρονος»
(Παρεπιδημῶν ἐν Μακεδονίᾳ)

Σημ. — Συγχαίρομεν τὸν ἐπιστέλλοντα ἐπὶ τῇ ἐπιτυχεῖ ἀναγνώσει.

Γ. Α.